

**ΘΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΛΗΔΑΣ ΚΟΥΡΣΟΥΜΠΑ
ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΜΑΓΝΗΤΙΚΗ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ**

(Αποτέλεσμα διερεύνησης παραπόνου)

Λευκωσία, Αύγουστος 2019

Γωνία Απελλή και Παύλου Νιρβάνα 5^{ος} Όροφος, 1496 Λευκωσία

Τηλ. +357 22873200, Φαξ +35722872365

Ιστοσελίδα : www.childcom.org.cy , Ηλ. Διεύθυνση: childcom@ccr.gov.cy

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
A. Εισαγωγή	3
B. Ιστορικό	3
Γ. Ενέργειες για διερεύνηση του θέματος	6
Δ. Νομικό Πλαίσιο	11
Δ.1 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Σύμβαση)	11
Δ.1.1 Αρχή της Μη Διάκρισης	11
Δ.1.2 Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού	12
Δ.1.3 Το Δικαίωμα στην Υγεία και στην Ποιότητα Ζωής	13
Δ.1.4 Το Δικαίωμα στην Ιδιωτική Ζωή	13
Δ.2 Η Αρχή της Προφύλαξης	13
Δ.3 Συστάσεις και πολιτικές σε σχέση με την έκθεση του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία	15
Δ.4 Εθνική Νομοθεσία	18
Δ.5 Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	19
E. Διαπιστώσεις – Εισηγήσεις	19
ΣΤ. Κατακλείδα	22

A. Εισαγωγή

1. Η παρούσα Θέση συντάχθηκε στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που μου παρέχονται από τους περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμους του 2007 και 2014 [N.74(I)/2007 και N.44(I)/2014], στα πλαίσια διερεύνησης παραπόνου.

B. Ιστορικό

2. Τα τελευταία χρόνια υποβλήθηκαν στο Γραφείο μου διάφορα παράπονα (ΓΕΠ11.17.05.05.50, ΓΕΠ11.17.05.05.28, ΓΕΠ11.17.05.05.29, ΓΕΠ11.17.05.05.32, ΓΕΠ11.17.05.05.38, ΓΕΠ11.17.05.05.60, ΓΕΠ11.17.05.05.56, ΓΕΠ11.17.05.05.55, ΓΕΠ11.17.05.05.62, ΓΕΠ11.17.05.05.61, ΓΕΠ11.17.05.05.63 κ.ά.), τα οποία αφορούσαν τις ανησυχίες πολιτών, λόγω της έκθεσης σε τεχνητές πηγές ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας (π.χ. wi-fi, ευρυζωνικά δίκτυα, κινητά τηλέφωνα, κεραίες αναμετάδοσης, κ.λπ.) και για τις επιπτώσεις που η συγκεκριμένη ακτινοβολία ενδεχομένως να επιφέρει κυρίως στην υγεία των παιδιών. Στις πλείστες περιπτώσεις, παρέπεμψα τους παραπονούμενους στις αρμόδιες Αρχές που επιλαμβάνονται του θέματος, για ενέργειες στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους. Σε μία περίπτωση (ΓΕΠ11.17.05.05.50), η οποία όμως είναι αντιπροσωπευτική και των υπόλοιπων παραπόνων, προέβηκα σε διερεύνηση και εκτενή μελέτη του θέματος. Οι απαντήσεις που έλαβα αντικατοπτρίζουν την ευρύτερη πολιτική του Κράτους επί του θέματος και τις διοικητικές πρακτικές που εφαρμόζονται, στη βάση ενός πρωτοκόλλου διυπουργικής συνεργασίας. Στην παρούσα Θέση θα παραθέσω τις διαπιστώσεις μου στη βάση της αξιολόγησης των στοιχείων που τέθηκαν ενώπιόν μου. Για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων, δεν αναφέρονται τα ονόματα ή άλλα στοιχεία των παραπονούμενων.
3. Το παράπονο με αρ.φак. ΓΕΠ11.17.05.05.50 υποβλήθηκε σε μένα, με επιστολή του δικηγόρου των γονέων ανήλικου κοριτσιού, ημερομηνίας 14/10/2016, με την οποία οι γονείς εξέφρασαν έντονες ανησυχίες για την εγκατάσταση και λειτουργία κεραίων κινητής τηλεφωνίας σε κτίριο που γεινιάζει της οικίας τους, θεωρώντας ότι απειλείται η δημόσια υγεία και, ειδικότερα, η υγεία του παιδιού τους. Ακολούθως, πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικές συνομιλίες ανάμεσα στους παραπονούμενους και σε λειτουργό του Γραφείου μου, ενώ, παράλληλα, μού κοινοποιήθηκε η αλληλογραφία ανάμεσα στους παραπονούμενους και σε αρμόδιες Αρχές, καθώς επίσης επιπρόσθετο επιστημονικό ή/και άλλο υλικό για υποστήριξη της άποψης των παραπονούμενων.
4. Συγκεκριμένα, οι παραπονούμενοι απευθύνθηκαν προς τον Δήμο Αγλαντζιάς, με αίτημα όπως επανεξετάσει και ανακαλέσει τις άδειες οικοδομής που εκδόθηκαν

παράνομα, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, για εγκατάσταση των σταθμών βάσης δύο κεραιών κινητής τηλεφωνίας, οι οποίες βρίσκονται τοποθετημένες πλησίον της οικίας τους από το 2005. Οι παραπονούμενοι αμφισβητούν τη νομιμότητα της απόφασης που λήφθηκε τότε για έγκριση των αδειών οικοδομής, ισχυριζόμενοι ότι το Τμήμα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (ΤΗΕ), ως η αρμόδια Αρχή για διενέργεια μετρήσεων της έντασης ηλεκτρομαγνητικών πεδίων, «*παραπλανούσε συνειδητά τον Δήμο Αγλαντζιάς*» ως προς το κατά πόσο οι εν λόγω κεραιές κινητής τηλεφωνίας είχαν εγκατασταθεί στο ψηλότερο κτίριο της περιοχής και κατά πόσο η κατοικία τους βρίσκεται εντός της κατεύθυνσης εκπομπής των εν λόγω κεραιών κινητής τηλεφωνίας.

5. Οι παραπονούμενοι παρέθεσαν τις σχετικές μετρήσεις ηλεκτρομαγνητικών πεδίων που διενεργήθηκαν από το ΤΗΕ, αντιπαραβάλλοντάς τες με τις απόψεις ακαδημαϊκών που εξειδικεύονται στο θέμα και υποστηρίζοντας ότι, η εν λόγω ακτινοβολία είναι επιβλαβής για την υγεία των περιοίκων και, ειδικότερα, των παιδιών. Οι ανησυχίες των παραπονούμενων εντείνονται από το γεγονός ότι, στην εν λόγω περιοχή, τα τελευταία χρόνια, έχουν εντοπιστεί αυξημένα περιστατικά συγκεκριμένων μορφών καρκίνου σε άτομα που η κατοικία τους, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, βρίσκεται εντός της κατεύθυνσης εκπομπής των δύο κεραιών κινητής τηλεφωνίας που είναι εγκατεστημένες εκεί από το 2005. Σύμφωνα με ενδείξεις της βιβλιογραφίας που παρέθεσαν οι παραπονούμενοι, φαίνεται να υπάρχουν μελέτες που καταδεικνύουν συσχέτιση ανάμεσα στη συγκεκριμένη νόσο και την έκθεση σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία.
6. Οι παραπονούμενοι επανήλθαν εκ νέου, μέσω του δικηγόρου τους, απευθύνοντάς μου επιστολή, ημερομηνίας 24/2/2017, και εκφράζοντας την αγανάκτησή τους από το γεγονός ότι, το ΤΗΕ φέρεται να «*είναι αναρμόδιο και ταυτόχρονα στερείται της σχετικής τεχνογνωσίας στο να εκφέρει οποιαδήποτε άποψη ή να αποφανθεί, με βάση τις τιμές μετρήσεων των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων, για οποιεσδήποτε πιθανές βλάβες που μπορεί να προκληθούν από χρόνια έκθεση του κοινού σε μη ιονίζουσα ακτινοβολία*» (όπως αναφέρεται, χαρακτηριστικά, σε επιστολή του ΤΗΕ προς το δικηγόρο των παραπονούμενων, ημερομηνίας 9/10/2015). Επιπλέον, οι παραπονούμενοι παρέθεσαν τις απόψεις ακαδημαϊκών, οι οποίοι φαίνεται να μελέτησαν την περίπτωση και τις σχετικές μετρήσεις ηλεκτρομαγνητικών πεδίων, και οι οποίοι εξέφρασαν τη γνώμη, με βάση επιστημονικές έρευνες, ότι, τα εν λόγω καταγεγραμμένα επίπεδα ακτινοβολίας είναι επιβλαβή για την υγεία και ότι, απέχουν κατά πολύ από τα ασφαλή όρια έκθεσης, όπως τα αντιλαμβάνεται ή/και τα ορίζει μερίδα εμπειρογνομόνων που εξετάζουν τις «*μη θερμικές βιολογικές επιπτώσεις των κεραιών κινητής τηλεφωνίας*».

7. Για υποστήριξη της επιχειρηματολογίας τους, οι παραπονούμενοι επικαλέστηκαν λόγους Δημοσίου Συμφέροντος, καθώς επίσης την Αρχή της Προφύλαξης, θεωρώντας ότι παραβιάζονται τα δικαιώματα της ανήλικης κόρης τους και άλλων παιδιών της περιοχής, λόγω του κινδύνου που υπονομεύει η έκθεση σε ψηλά επίπεδα ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας.
8. Επιπλέον, κατά το 2018 υπήρξε έντονη ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και σωρεία δημοσιευμάτων στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, όπως για παράδειγμα τα άρθρα με τίτλους «Ραδιενεργός βόμβα στο κάβο Γκρέκο» και «SOS για κεραίες Κάβο Γκρέκο – Μετακίνηση εδώ και τώρα» (Philenews, 21/3/2018 & 22/3/2018 αντίστοιχα), «Κάβο Γκρέκο: Ερωτηματικά για το χάσμα μετρήσεων για τις κεραίες» (Famagusta.news, 22/3/2018), «Κλείνουν δρόμο για κεραία κινητής – Να μην εκδοθεί άδεια οικοδομής ζητούν κάτοικοι Δευτεράς» (Φιλελεύθερος, 8/8/2018) κ.ά. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι πολίτες οδηγήθηκαν σε οργανωμένες αντιδράσεις, εκδηλώσεις διαμαρτυρίας και επίδοση ψηφίσματος στην Επαρχιακή Διοίκηση και τον Υπουργό Εσωτερικών. Οι ανησυχίες των πολιτών ήταν απόρροια της ελλιπούς ενημέρωσης του κοινού, αλλά και της αναστάτωσης που προκάλεσε σε κάποιες περιπτώσεις η μεγάλη απόκλιση στις μετρήσεις που διενήργησε ιδιωτικός φορέας για λογαριασμό των Δημοτικών Αρχών, σε σχέση με τις επίσημες μετρήσεις του THE για την ίδια κεραία. Αυτές οι ανησυχίες επιδεινώθηκαν με τη γνωστοποίηση της εφαρμογής δραστικών μέτρων σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, π.χ. ολοκληρωτική απαγόρευση της χρήσης των smartphones στα Γαλλικά σχολεία¹, δικαστική απόφαση στην Ελλάδα² η οποία διέταξε την απομάκρυνση κεραίας από εγκατάσταση που βρίσκεται πλησίον Δημοτικού Σχολείου, λόγω των συνεπειών που ενδέχεται να προκαλεί η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία στον ανθρώπινο οργανισμό κ.ά.
9. Το θέμα της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας απασχόλησε, περαιτέρω, την κοινή γνώμη κατά το 2019. Συγκεκριμένα, υπήρξαν δημοσιεύματα στα έντυπα ή/και ηλεκτρονικά μέσα που αναφέρονταν σε διάφορες πτυχές του θέματος, π.χ. σε ενέργειες του Δήμου Πάφου για απομάκρυνση των παράνομων σταθμών ραδιοτηλεπικοινωνίας (άρθρο με τίτλο «Ξηλώνει τις παράνομες κεραίες τηλεφωνίας», εφημερίδα «Αλήθεια», 1/3/2019), σε αντιδράσεις των κατοίκων της Ορούντας για αποτροπή της τοποθέτησης κεραίας (άρθρο με τίτλο «600 κεραίες τηλεφωνίας εκπέμπουν παράνομα», εφημερίδα «Φιλελεύθερος», 10/4/2019), σε πρόταση Νόμου του Κινήματος Οικολόγων για μείωση των ορίων έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία (άρθρο με τίτλο «Μέτρα για κεραίες κινητής», εφημερίδα «Πολίτης», 10/4/2019) κ.ά.

---

¹<https://www.techgear.gr/france-bans-smartphones-from-schools-142620/>

²<https://www.lawspot.gr/sites/default/files/images/nea/misc/mprotpatr-303.2017.pdf>

10. Παρά τις αντιδράσεις και τις επιφυλάξεις των πολιτών, τον Απρίλιο 2019 η Κυπριακή Δημοκρατία, με πρωτοβουλία της Υπουργού Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων, ανακοίνωσε, στο πλαίσιο δημοσιογραφικής διάσκεψης, την έναρξη του Σχεδίου Χορηγιών για την Επιδότηση Ευρυζωνικών Συνδέσεων 5G, βασικός στόχος του οποίου είναι «η αύξηση της ζήτησης για υπέρ υψηλής ταχύτητας συνδέσεις, με ταυτόχρονη ενθάρρυνση της αγοράς για επενδύσεις σε δίκτυα υπέρ υψηλών ταχυτήτων» (άρθρο με τίτλο «Η Κύπρος 'τρέχει' με 5G και επιδοτεί πολίτες για υψηλές ταχύτητες»³). Εντούτοις, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε ανάλογες περιπτώσεις υπήρξαν έντονες διαμαρτυρίες, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τη δημόσια τοποθέτηση ευρωπαϊκών Δήμων (π.χ. Βρυξελλών και Ρώμης) κατά της εγκατάστασης Ευρυζωνικών Δικτύων υψηλών ταχυτήτων 5G⁴. Μαζική ήταν και η αντίδραση μερίδας επιστημόνων, οι οποίοι υπέγραψαν μνημόνιο⁵, προειδοποιώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις επιπτώσεις του 5G στην υγεία, αφ' ης στιγμής και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει κατατάξει την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία της κινητής τηλεφωνίας ανάμεσα στους πιθανούς καρκινογόνους παράγοντες για τον άνθρωπο⁶.
11. Αντίθετα, οι υποστηρικτές της τεχνολογίας 5G διαφωνούν με τις προειδοποιήσεις, δημοσιεύοντας στο διαδίκτυο διάφορα άρθρα⁷ που αναφέρονται σε «Ψευδοεπιστήμη» και «Κινδυνολογία», αμφισβητώντας τις επιπτώσεις που έχουν τα ασύρματα δίκτυα στην ανθρώπινη υγεία και, προβάλλοντας τον ισχυρισμό ότι, μέχρι σήμερα δεν υπάρχει επαρκής, ούτε αξιόπιστη επιστημονική τεκμηρίωση που να επιβεβαιώνει τις οποιεσδήποτε ανησυχίες για τις επιπτώσεις της ακτινοβολίας στην ανθρώπινη υγεία. Ως απόρροια των πιο πάνω, η κοινή γνώμη κατέληξε να είναι διχασμένη, ανάμεσα στην ανάγκη για εξασφάλιση υψηλών προδιαγραφών ασύρματης ή/και διαδικτυακής τεχνολογίας και στην ανάγκη για προστασία της υγείας από κινδύνους που ενδεχομένως να συνδέονται με αυτήν την τεχνολογία.

Γ. Ενέργειες για διερεύνηση του θέματος

12. Σε παρέμβασή μου, με επιστολή ημερομηνίας 16/11/2016, προς τον Έπαρχο Λευκωσίας, τον Δήμαρχο Αγλαντζιάς, τον Διευθυντή THE του Υπουργείου

³<http://www.sigmalive.com/news/scitech/technology/563408/i-kypros-trexei-me-5g-kai-epidotei-polites-gia-ypsiles-taxytites>

⁴<https://ehtrust.org/brussels-belgium-and-rome-municipality-oppose-wireless-5g-antennas/>

⁵<https://archive.is/KEG1p>

⁶<https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/electromagnetic-fields-and-public-health-mobile-phones>

⁷<https://www.ellinikahoaxes.gr/2019/07/03/5g-not-dangerous-for-civilians/>

Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων (ΥΜΕΕ) και τον Διευθυντή Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως του Υπουργείου Εσωτερικών, έθεσα τα εξής ερωτήματα:

- i. *«Σε ποια κριτήρια βασίζονται οι αποφάσεις για έκδοση αδειών οικοδομής για εγκατάσταση κεραιών κινητής τηλεφωνίας. Ποια/ες Υπηρεσία/ες είναι αρμόδια/ες για τη λήψη αυτής της απόφασης.*
- ii. *Ποια/ες Υπηρεσία/ες είναι αρμόδια/ες για αξιολόγηση του βαθμού επικινδυνότητας λόγω της έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία. Πώς αξιοποιούνται τα ερευνητικά/ επιστημονικά πορίσματα στον καθορισμό των ορίων ασφαλείας.*
- iii. *Στη συγκεκριμένη περίπτωση των παραπονούμενων γονέων [...] με ποιο τρόπο έτυχαν χειρισμού από τις αρμόδιες Υπηρεσίες οι ανησυχίες των γονέων και πώς αξιολογήθηκε η ασφάλεια των παιδιών που επηρεάζονται από την απόφαση για εγκατάσταση των κεραιών στη συγκεκριμένη περιοχή.*
- iv. *Ποια μέτρα λαμβάνονται για προστασία των παιδιών, όταν υπάρξουν τεκμηριωμένα παράπονα από γονείς που ανησυχούν για την ασφάλεια και υγεία των παιδιών τους, λόγω της έκθεσης στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία.»*

13. Στην απάντηση του Επάρχου Λευκωσίας, ημερομηνίας 12/12/2016, αναφέρεται διευκρινιστικά ότι, το υπό αναφορά θέμα δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Επαρχιακής Διοίκησης, αλλά του Δήμου Αγλαντζιάς.

14. Στην απάντηση του Διευθυντή ΤΗΕ, με επιστολή ημερομηνίας 31/1/2017, αναφέρονται, ανάμεσα σε άλλα, τα εξής:

- i. *«Το Τμήμα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (ΤΗΕ) μαζί με άλλα συναρμόδια κυβερνητικά τμήματα (Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Υγείας, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας) εκπόνησε έγγραφο πολιτικής το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο σύμφωνα με την απόφαση Αρ.63.006 κατά τη συνεδρία του στις 14/12/2005 με τίτλο 'Πολιτική και Διαδικασίες για την Εγκατάσταση και Λειτουργία Σταθμών Ραδιοεπικοινωνίας με Δυνατότητα Εκπομπής'. [...] Στο έγγραφο αυτό περιγράφονται οι διαδικασίες που προτείνεται να διέπουν την αδειοδότηση της εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών ραδιοεπικοινωνίας (περιλαμβανομένων των σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας).»*
- ii. *Σύμφωνα με το έγγραφο πολιτικής, οι προτεινόμενες διαδικασίες διαχωρίζονται σε 4 διακριτές φάσεις, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:*

- «(1) Ο καθορισμός εθνικών ορίων έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία ανατίθεται στο Υπουργείο Υγείας, το οποίο έχει δικαίωμα να τα αναθεωρεί κατά την κρίση του.
- (2) Ο έλεγχος της λειτουργίας των σταθμών ραδιοεπικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου και του ελέγχου συμμόρφωσης με τα εθνικά όρια έκθεσης, ασκείται από το Τμήμα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, που είναι η αρμόδια αρχή για την εξουσιοδότηση χρήσης ραδιοσυχνοτήτων.
- (3) Ο πολεοδομικός έλεγχος αναφέρεται σε θέματα χωροθέτησης και ένταξης στο δομημένο και φυσικό περιβάλλον και δεν περιλαμβάνει έλεγχο έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία. Η αρμοδιότητα αυτή ανατίθεται στις πολεοδομικές αρχές.
- (4) Ο έλεγχος για την έκδοση άδειας οικοδομής επικεντρώνεται στη διασφάλιση της ασφάλειας και της στατικής επάρκειας της κατασκευής. Δεν περιλαμβάνει πολεοδομικά θέματα ή έλεγχο έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία. Η αρμοδιότητα αυτή ασκείται από τις πολεοδομικές αρχές.»
- iii. «Τα εθνικά όρια έκθεσης για τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία που έχει καθορίσει το Υπουργείο Υγείας είναι αυτά που καθορίζονται στη σύσταση της ΕΕ 1999/519/ΕΚ. Νοείται ότι το Υπουργείο Υγείας επιφυλάσσει το δικαίωμα του, υπό το φως των εξελίξεων στην Ε.Ε., να αναθεωρεί τα εθνικά όρια έκθεσης στα ηλεκτρομαγνητικά πεδία, καθώς και το δικαίωμα υιοθέτησης αυστηρότερων κριτηρίων, αν και εφόσον υπάρξει μια τέτοια ανάγκη.»
- iv. «[...] Τα αποτελέσματα μετρήσεων που διενεργούνται ανά εξάμηνο εδώ και οκτώ χρόνια περίπου για όλες τις κεραίες κινητής τηλεφωνίας που έχουν εγκατασταθεί στην ελεύθερη επικράτεια της Δημοκρατίας και αριθμού περίπου 1200, έχουν δείξει ότι ο Συντελεστής Έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία είναι από εκατοντάδες μέχρι μερικές χιλιάδες φορές χαμηλότερος του ανώτατου επιτρεπτού ορίου όπως έχει καθοριστεί από το Υπουργείο Υγείας και όπως υπολογίζεται με βάση τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης 1999/519/ΕΚ και τα πρότυπα της Διεθνούς Ένωσης Προστασίας από Μη-Ιονίζουσα Ακτινοβολία (ICNIRP).»
- v. Μετά την έκδοση της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου του 2005, εφαρμόστηκαν συγκεκριμένα επιπρόσθετα μέτρα, ώστε να «συμβάλλουν στην επίσπευση και στη διαφάνεια των διαδικασιών αδειοδότησης πολεοδομικής άδειας και άδειας οικοδομής για την εγκατάσταση κεραιών κινητής τηλεφωνίας». Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τα εξής:

«(1) Το περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Γενικό (Τροποποιητικό) Διάταγμα Ανάπτυξης του 2006 (Κ.Δ.Π. 341/2006) – Υποχρέωση Έκδοσης Πολεοδομικής Άδειας σε συγκεκριμένες μόνο κατηγορίες σταθμών.» Με βάση αυτό το Διάταγμα, οι πλείστοι σταθμοί εξαιρούνται της υποχρέωσης για εξασφάλιση πολεοδομικής άδειας. Η κυριότερη παράμετρος που συνυπολογίζεται στην απόφαση για εξαίρεση από την απαίτηση πολεοδομικής άδειας, αφορά στο ύψος τοποθέτησης του ιστού εγκατάστασης. Σύμφωνα με τις πρόνοιες αυτής της ρύθμισης, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων που αφορούν συμβατικές μορφές κεραιών κινητής τηλεφωνίας δεν απαιτείται η έκδοση πολεοδομικής άδειας.

«(2) Εντολή 3/2006 του Υπουργού Εσωτερικών και τροποποίηση της Εντολής 3/2006 (19.11.2008). Ο Υπουργός Εσωτερικών, εξέδωσε στις 26/5/2006, δυνάμει του άρθρου 6 των περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμων, την Εντολή 3/2006, με σκοπό τον καθορισμό ενιαίας πολιτικής και την εφαρμογή ενιαίας πρακτικής σε σχέση με το χειρισμό αιτήσεων από τις Πολεοδομικές Αρχές που αφορούν την έκδοση πολεοδομικής άδειας σε σχέση με τους σταθμούς ραδιοεπικοινωνίας. Στις 19/11/2008. Ο Υπουργός Εσωτερικών τροποποίησε την Εντολή 3/2006, κατά τρόπο ώστε να είναι δυνατό να εξουσιοδοτηθεί από τις Πολεοδομικές Αρχές η εγκατάσταση σταθμών ραδιοεπικοινωνίας σε οικοδομές μέχρι και σε ύψος μικρότερο από το μέγιστο επιτρεπόμενο στη συγκεκριμένη περιοχή.»

«(3) Το περί Ρύθμισης Οδών και Οικοδομών (Διαδικασία Εξέτασης και Περίοδος Εξέτασης Αίτησης για Έκδοση Άδειας Οικοδομής για Ορισμένες Οικοδομές) Διάταγμα (Κ.Δ.Π.307/2009).» Δυνάμει του άρθρου 4 του συγκεκριμένου Διατάγματος, «οι διαβουλευσεις των Οικοδομικών Αρχών με άλλες αρμόδιες αρχές για την άσκηση ελέγχου των αιτήσεων για έκδοση άδειας οικοδομής πρέπει να περιορίζονται στις απολύτως αναγκαίες».

Διευκρινιστικά, αναφέρεται, επίσης, ότι, «ο έλεγχος της άδειας οικοδόμησης περιορίζεται στη διασφάλιση της ασφάλειας και της στατικής επάρκειας της κατασκευής».

- vi. «Για θέματα υγείας που αφορούν το ευρύτερο κοινό, αρμόδιος φορέας είναι το Υπουργείο Υγείας το οποίο έχει καθορίσει και τα εθνικά όρια έκθεσης ηλεκτρομαγνητικών πεδίων, και όχι το Τμήμα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών το οποίο είναι ένα καθόλα τεχνικό Τμήμα με θέματα αρμοδιότητας που άπτονται της διαχείρισης και μετρήσεων του φάσματος ραδιοσυχνοτήτων.»

15. Στην απάντηση που έλαβα από το Επαρχιακό Γραφείο Λευκωσίας του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως, με επιστολή ημερομηνίας 7/3/2017, αναφέρονται, ανάμεσα σε άλλα, τα εξής:

- i. *«[...] με βάση τη σχετική Εντολή 3/2006 του Υπουργού Εσωτερικών [...] κεραία κινητής τηλεφωνίας είναι δυνατόν να επιτραπεί μεταξύ άλλων σε περιοχές εντός Ορίου Ανάπτυξης, νοουμένου ότι στην κατεύθυνση εκπομπής δεν υπάρχουν ψηλότερα κτίρια.»*
- ii. *«Ο πολεοδομικός έλεγχος δεν περιλαμβάνει έλεγχο έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία. Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι, για σκοπούς απλοποίησης του συστήματος αδειοδότησης της ανάπτυξης, με βάση τις πρόνοιες του περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Γενικού Διατάγματος Ανάπτυξης, επιτρέπεται η εγκατάσταση σταθμών ραδιοεπικοινωνίας, χωρίς να απαιτείται η χορήγηση πολεοδομικής άδειας, αλλά μόνο η εξασφάλιση άδειας οικοδομής από την αρμόδια Αρχή.»*
- iii. *«[...] η άδεια είναι δυνατόν να τερματισθεί άμεσα, σε περίπτωση που διαπιστωθούν προβλήματα στις μετρήσεις της ακτινοβολίας εκπομπών.»*
- iv. Στην περίπτωση του συγκεκριμένου παραπόνου (ΓΕΠ11.17.05.05.50), διευκρινίστηκε ότι δεν υφίσταται οποιαδήποτε παρανομία ως προς τη χορήγηση πολεοδομικών αδειών κατά το 2015 και το 2016, για εγκατάσταση δύο κεραίων κινητής τηλεφωνίας, εφόσον *«τηρούνται οι πρόνοιες της Εντολής 3/2006 του Υπουργού Εσωτερικών και δεν υπάρχει ένσταση στη χορήγηση της άδειας».*

16. Στην απάντηση που έλαβα από το Δήμο Αγλαντζιάς, με επιστολή ημερομηνίας 9/2/2017, παρατίθεται η Έκθεση Γεγονότων που ετοιμάστηκε για τη συγκεκριμένη υπόθεση, η οποία συμπεριλαμβάνει, ανάμεσα σε άλλα, τα εξής:

- i. Διευκρινίστηκε ότι, οι εν λόγω κεραίες *«ήταν τοποθετημένες πριν την αλλαγή της Νομοθεσίας που έγινε στις 25 Αυγούστου του 2006 (ΚΠΔ.341/2006)».* Όμως, *«στη συνέχεια εκδόθηκαν άδειες οικοδομής με βάση τις πρόνοιες της ΚΔΠ.859/2003 του Γενικού Διατάγματος Ανάπτυξης, Επιτρεπόμενες Αναπτύξεις XII , Παρ.4 [...] Έχουν τηρηθεί οι πρόνοιες της νομοθεσίας που ίσχυε κατά το χρόνο υποβολής των αιτήσεων για άδεια οικοδομής».*

- ii. Επιπλέον, κατόπιν υποβολής του παραπόνου, διενεργήθηκαν οι σχετικές μετρήσεις κι επιβεβαιώθηκε ότι, «δεν τίθετο θέμα υπέρβασης των ορίων της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας».
- iii. Οι παραπονούμενοι γονείς προέβηκαν στη λήψη δικαστικών μέτρων εναντίον του Δήμου Αγλαντζιάς, ενώ το αίτημα τους για έκδοση προσωρινού διατάγματος απορρίφθηκε από το Δικαστήριο, σύμφωνα με τις σχετικές αναφορές. Ακολούθως, οι παραπονούμενοι γονείς φέρονται να απέσυραν την αγωγή, όπως προκύπτει από την αλληλογραφία που μου κοινοποιήθηκε.
- iv. Σε σχέση με το αίτημα των γονέων για επανεξέταση και ανάκληση των υπό αναφορά αδειών οικοδομής, ο νομικός σύμβουλος του Δήμου, με επιστολή ημερομηνίας 26/10/2016, που απηύθυνε προς το Δήμο Αγλαντζιάς, ισχυρίστηκε ότι, «η τυχόν ανάκληση των αδειών οικοδομής θα επηρεάσει δυσμενώς τα δικαιώματα των Αδειούχων γι' αυτό είναι πάγια αρχή του Διοικητικού Δικαίου ότι οι αδειούχοι θα πρέπει να ακουστούν σε τέτοια περίπτωση». Επίσης εγείρονται ζητήματα τα οποία θεωρεί ότι εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΓΕΡΗΕΤ) και του ΤΗΕ.

Δ. Νομικό Πλαίσιο

Δ.1 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (στο εξής: «Σύμβαση»)⁸

- 17. Η Σύμβαση, διασφαλίζει μια ισορροπία ανάμεσα στην αναγνώριση της αυτονομίας του παιδιού και στην προστασία/ φροντίδα του. Κεντρικός άξονας είναι η προαγωγή του συμφέροντος του παιδιού και η κατοχύρωση της ανάπτυξης, της ευημερίας και της αξιοπρέπειάς του.

Δ.1.1 Αρχή της Μη Διάκρισης

- 18. Με βάση την **Αρχή της Μη Διάκρισης**, η οποία ορίζεται στο **Άρθρο 2** της Σύμβασης και αποτελεί μια από τις τέσσερις γενικές αρχές της Σύμβασης, όπως τις έχει καθορίσει η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού⁹, τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα που αναφέρονται στη Σύμβαση **«και να τα εξασφαλίζουν σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση».**

⁸ Convention on the Rights of the Child, New York, 20 November 1989 (Η Κύπρος κύρωσε τη Σύμβαση στις 7 Φεβρουαρίου 1991).

⁹ CRC Committee (2003), General Comment No.5: General Measures of Implementation of the Convention of the Rights of the Child, para.12

19. Η Αρχή της Μη Διάκρισης δεν σημαίνει και ίδια μεταχείριση. Διακρίσεις μπορούν να προκύψουν, όχι μόνο λόγω της διαφορετικής μεταχείρισης προσώπων που βρίσκονται σε όμοιες καταστάσεις, **αλλά και λόγω της ίδιας μεταχείρισης προσώπων που βρίσκονται σε διαφορετικές καταστάσεις.**

Δ.1.2 Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού

20. Η **Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού** ως διακριτής προσωπικότητας¹⁰ έχει ερμηνευθεί από την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η Αρχή αυτή διασφαλίζεται στο **Άρθρο 3(1)**, της Σύμβασης και καθορίζει ότι, σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν παιδί, είτε αυτές λαμβάνονται στη σφαίρα της δημόσιας είτε της ιδιωτικής ζωής, το παιδί έχει δικαίωμα, κατά πρώτο, να αξιολογείται το συμφέρον του και, κατά δεύτερο, η διασφάλιση του συμφέροντος του να έχει πρωταρχική σημασία.
21. Το συμφέρον του παιδιού πρέπει να αξιολογείται στη βάση της συγκεκριμένης κατάστασης στην οποία βρίσκεται, του περιβάλλοντος και των αναγκών του. Προϋπόθεση είναι να διασφαλίζεται η σωματική, ψυχολογική, ηθική και πνευματική του ακεραιότητα, καθώς και η ανθρωπινή του αξιοπρέπεια.
22. Λέγοντας ότι, σε κάθε απόφαση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη «πρωτίστως το συμφέρον του παιδιού» εννοούμε ότι, το συμφέρον του παιδιού έχει προτεραιότητα έναντι άλλων παραγόντων ή/και συμφερόντων που πιθανόν να εμπλέκονται σε μια απόφαση/δράση. Η έμφαση που δίνει η Σύμβαση στο συμφέρον του παιδιού στηρίζεται στο ότι, το παιδί βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση, λόγω της εξάρτησής του από τους ενήλικες, οι δεξιότητες και ο βαθμός ωριμότητάς του βρίσκονται ακόμα σε εξέλιξη, και στο ότι, πολύ συχνά, δεν δίνεται «φωνή» στην άποψή του.
23. Σε κάθε περίπτωση λήψης απόφασης, η οποία επηρεάζει ένα συγκεκριμένο παιδί, αναγνωρισμένη ομάδα παιδιών ή παιδιά γενικά, πρέπει να αξιολογούνται οι πιθανές επιπτώσεις (αρνητικές και θετικές) της απόφασης στο παιδί/παιδιά και να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η αξιολόγηση αυτή στη λήψη απόφασης. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να τεκμηριώνεται πώς το συμφέρον του παιδιού έχει «ζυγιστεί» έναντι άλλων παραγόντων, είτε αυτοί αφορούν θέματα πολιτικής είτε άλλες ατομικές περιπτώσεις.

---

¹⁰ Committee on the Rights of the Child (2013): General comment No.14 on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration (art.3, para.1).

Δ.1.3 Το Δικαίωμα στην Υγεία και στην Ποιότητα Ζωής

24. Σύμφωνα με το **Άρθρο 24(1)** της Σύμβασης, αναγνωρίζεται το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προωθήσουν και να ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία, ώστε να επιτύχουν σταδιακά την πλήρη πραγματοποίηση αυτού του δικαιώματος, εφαρμόζοντας τα κατάλληλα μέτρα. Ανάμεσα στα μέτρα πρέπει να περιλαμβάνεται η σωστή ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση όλων των ομάδων της κοινωνίας, ιδιαίτερα γονέων και παιδιών, για θέματα υγείας και η κατάργηση οποιωνδήποτε πρακτικών οι οποίες βλάπτουν την υγεία των πολιτών και, ειδικότερα, των παιδιών.
25. Επιπλέον, σύμφωνα με το **Άρθρο 27**, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής, το οποίο να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του. Ως εκ τούτου, πρέπει να εφαρμόζονται τα κατάλληλα μέτρα, για τη διασφάλιση τέτοιων συνθηκών διαβίωσης που να επιτρέπουν την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού.

Δ.1.4 Το Δικαίωμα στην Ιδιωτική Ζωή

26. Σύμφωνα με το **Άρθρο 16** της Σύμβασης, κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένεια του, στην κατοικία του ή στην αλληλογραφία του, ούτε παράνομων προσβολών της τιμής και της υπόληψής του. Το παιδί δικαιούται να προστατεύεται από τον νόμο έναντι τέτοιων επεμβάσεων ή προσβολών. Αποτελεί, επομένως, υποχρέωση του Κράτους να προστατεύει το εν λόγω δικαίωμα των παιδιών είτε από αυθαίρετες επεμβάσεις είτε μέσω θετικών ενεργειών του Κράτους για να διασφαλίσουν την απόλαυση του εν λόγω δικαιώματος.
27. Όλα τα πιο πάνω δικαιώματα θα πρέπει να διασφαλίζονται από το Κράτος, το οποίο οφείλει να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα, λαμβάνοντας πρωτίστως υπόψη σε όλες τις περιπτώσεις το συμφέρον των παιδιών, όταν αυτά επηρεάζονται από ενέργειες και συμπεριφορές που παραβιάζουν τα δικαιώματά τους.

Δ.2 Η Αρχή της Προφύλαξης

28. Η Αρχή της Προφύλαξης περιλαμβάνεται στο **Άρθρο 191 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση**¹¹. Στόχος της είναι να διασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος μέσω προληπτικής λήψης αποφάσεων σε περιπτώσεις κινδύνου.

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2012:326:FULL&from=FR>

Ωστόσο στην πράξη το πεδίο εφαρμογής της αρχής της προφύλαξης είναι ευρύτερο και εκτείνεται επίσης στον τομέα της πολιτικής για τους καταναλωτές, στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα είδη διατροφής και στην υγεία των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών.

29. Σε Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αρχή της Προφύλαξης¹² διευκρινίζεται ότι, η εν λόγω Αρχή καθιστά δυνατή την ταχεία αντίδραση ενόψει ενδεχομένου κινδύνου για την υγεία των ανθρώπων. Μπορεί να γίνει επίκληση της Αρχής της Προφύλαξης όταν ένα φαινόμενο, ένα προϊόν ή μία διεργασία ενδέχεται να έχει επικίνδυνα αποτελέσματα, τα οποία έχουν προσδιοριστεί μέσω επιστημονικής και αντικειμενικής αξιολόγησης, εάν η αξιολόγηση αυτή δεν επιτρέπει να προσδιοριστεί ο κίνδυνος με επαρκή βεβαιότητα. Η προσφυγή στην Αρχή της Προφύλαξης εντάσσεται, συνεπώς, στο γενικό πλαίσιο της ανάλυσης, αξιολόγησης και διαχείρισης του κινδύνου.
30. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι δεν μπορεί να γίνει προσφυγή στην Αρχή της Προφύλαξης, παρά μόνο στην υποθετική περίπτωση ενός δυνητικού κινδύνου και ότι, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί αυτό να δικαιολογήσει την αυθαίρετη λήψη αποφάσεων. Η προσφυγή στην Αρχή της Προφύλαξης δεν δικαιολογείται παρά μόνο εφόσον πληρούνται τρεις προϋποθέσεις: ο εντοπισμός δυνητικά αρνητικών αποτελεσμάτων, η αξιολόγηση των διαθέσιμων επιστημονικών δεδομένων και η έκταση της επιστημονικής αβεβαιότητας.
31. Περαιτέρω, διευκρινίζεται ότι, οι Αρχές που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση του κινδύνου μπορούν να αποφασίσουν για την ανάληψη δράσης σε συνάρτηση με το επίπεδο του κινδύνου. Εάν υπάρχει αυξημένος κίνδυνος, μπορούν να υιοθετηθούν περισσότερες κατηγορίες μέτρων, όπως ανάλογες νομοθετικές πράξεις, χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων, μέτρα ενημέρωσης του κοινού κ.λπ. Οι κατευθυντήριες αρχές που πρέπει να διέπουν την προσφυγή στην Αρχή της Προφύλαξης είναι οι εξής:
- Η όσο το δυνατόν πληρέστερη επιστημονική αξιολόγηση και ο προσδιορισμός, στο μέτρο του δυνατού, του βαθμού επιστημονικής αβεβαιότητας.
  - Η αξιολόγηση του κινδύνου και των δυνητικών συνεπειών της απουσίας δράσης.
  - Η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών στη μελέτη των μέτρων προφύλαξης, από τη στιγμή που τα αποτελέσματα της επιστημονικής αξιολόγησης και/ή της αξιολόγησης του κινδύνου είναι διαθέσιμα.

---

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:52000DC0001>

32. Επιπλέον, οι γενικές αρχές της διαχείρισης των κινδύνων παραμένουν εφαρμοστέες όταν γίνεται προσφυγή στην Αρχή της Προφύλαξης. Πρόκειται για τις εξής πέντε αρχές:

- τα μέτρα να είναι ανάλογα με το επίπεδο της επιδιωκόμενης προστασίας
- να μην επιφέρει διακρίσεις η εφαρμογή τους
- να είναι συνεπή με τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί σε παρόμοιες καταστάσεις ή που χρησιμοποιούν παρόμοιες προσεγγίσεις
- να εξετάζονται τα πλεονεκτήματα και οι επιβαρύνσεις που απορρέουν από τις ενέργειες που έχουν αναληφθεί ή την απουσία ενεργειών
- να μπορούν να αναθεωρούνται υπό το φως της επιστημονικής εξέλιξης

Δ.3 Συστάσεις και πολιτικές σε σχέση με την έκθεση του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία

33. Κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα η περιβαλλοντική έκθεση σε τεχνητές πηγές ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας αυξήθηκε ραγδαία, εξαιτίας των εφαρμογών του ηλεκτρισμού, της ανάπτυξης της ασύρματης τεχνολογίας και των εφαρμογών της, καθώς επίσης και των αλλαγών στις εργασιακές σχέσεις και στην κοινωνική συμπεριφορά. Σε αντίθεση με τηνιονίζουσα ακτινοβολία (η οποία περιλαμβάνει τις ακτίνες γ που εκπέμπονται από ραδιενεργά υλικά, την κοσμική ακτινοβολία και τις ακτίνες Χ), ιδιαίτερη ανησυχία έχει προκαλέσει, τόσο στην επιστημονική κοινότητα, όσο και στην κοινή γνώμη, η **μη-ιονίζουσα περιοχή του ηλεκτρομαγνητικού φάσματος**, στην οποία εμπίπτουν οι πλείστες τεχνολογικές εφαρμογές που επηρεάζουν την καθημερινότητα του σύγχρονου ανθρώπου. Παραδείγματα τέτοιων εφαρμογών, που έχουν ως αποτέλεσμα την έκθεση των ανθρώπων σε πλήθος ηλεκτρικών και μαγνητικών πεδίων σε διάφορες συχνότητες, τόσο στον χώρο κατοικίας όσο και σε δημόσιους χώρους, είναι π.χ. οι γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος, υψηλής συχνότητας πεδία, πεδία ραδιοσυχνοτήτων (π.χ. ραντάρ, κινητά τηλέφωνα, σταθμοί βάσης κινητών επικοινωνιών, ασύρματα δίκτυα, αντικλεπτικά συστήματα) κ.ά. Για τους σκοπούς της παρούσας Θέσης, οποιαδήποτε αναφορά σε ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία περιορίζεται μόνο στο φάσμα της μη-ιονίζουσας ακτινοβολίας και δεν θα γίνει επέκταση ή περαιτέρω εμβάθυνση σε λεπτομέρειες της επιστημονικής ορολογίας.

34. Τα ενδεχόμενα βιολογικά αποτελέσματα που οφείλονται στις κατασκευασμένες από τον άνθρωπο πηγές ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας έχουν προσελκύσει το επιστημονικό ενδιαφέρον ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες. Έχουν πραγματοποιηθεί

εκτενείς έρευνες¹³¹⁴¹⁵¹⁶¹⁷ για να εξακριβώσουν κατά πόσο η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία μπορεί να επιφέρει επιβλαβή αποτελέσματα στην υγεία, ειδικότερα σε σχέση με αλλοιώσεις του γενετικού υλικού ή/και την πρόκληση καρκινογένεσης. Παρά τις ενδείξεις για αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης συγκεκριμένων μορφών καρκίνου, λόγω της συστηματικής έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία, εντούτοις, σε αρκετές μελέτες τα αποτελέσματα εμφανίζονται αντιφατικά και, γενικότερα, φαίνεται να υπάρχει επιστημονική αβεβαιότητα και ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος, δεδομένου και του γεγονότος ότι, η τεχνολογία είναι πολύ πρόσφατη και ραγδαία μεταβαλλόμενη, ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα ως προς τις μακροπρόσθεσμες επιπτώσεις. Η έρευνα σε παγκόσμιο επίπεδο συνεχίζεται υπό τον συντονισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας¹⁸.

35. Σε όλο τον κόσμο, διεθνείς οργανισμοί και Κράτη έχουν προχωρήσει στη θέσπιση αποδεκτών ορίων έκθεσης του γενικού πληθυσμού και των εργαζομένων σε μη-ιονίζουσα ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία. Οι περισσότερες χώρες στην Ευρώπη και αλλού χρησιμοποιούν τις οδηγίες έκθεσης που έχουν εκδοθεί από τη Διεθνή Επιτροπή για την Προστασία από τη Μη-Ιονίζουσα Ακτινοβολία (International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection-ICNIRP). Ο μη κυβερνητικός αυτός οργανισμός, που αναγνωρίζεται επισήμως από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, αποτιμά τα επιστημονικά αποτελέσματα στους τομείς της επιδημιολογίας, της ιατρικής, της βιολογίας, της φυσικής και της μηχανικής σε όλο τον κόσμο.

36. Η **προστασία του γενικού πληθυσμού από τους κινδύνους έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία** βασίζεται στη **Σύσταση του Συμβουλίου (1999/519/ΕΚ)**¹⁹ της 12ης Ιουλίου 1999 περί του περιορισμού της έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία (0 Hz - 300 GHz). Συνοπτικά, η Σύσταση:

- αποβλέπει στη συμπλήρωση των εθνικών πολιτικών των Κρατών-μελών για τη βελτίωση της υγείας και στη δημιουργία πλαισίου για τον περιορισμό της έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία, με βάση τα βέλτιστα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα
- προτείνει μια σειρά βασικών περιορισμών και επιπέδων αναφοράς
- παρέχει καθοδήγηση προς τα Κράτη-μέλη

¹³ https://ec.europa.eu/health/scientific_committees/opinions_layman/en/electromagnetic-fields07/index.htm

¹⁴ https://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenih_r_041.pdf

¹⁵ <https://www.icnirp.org/cms/upload/publications/ICNIRPnote2018.pdf>

¹⁶ https://ec.europa.eu/health/scientific_committees/docs/citizens_emf_en.pdf

¹⁷ https://www.eett.gr/opencms/export/sites/default/admin/downloads/Informative_Documentation/hlktroma_gnitikh_Entypo_3.pdf

¹⁸ <https://www.who.int/peh-emf/en/>

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1565775957278&uri=CELEX:31999H0519>

- δημιουργεί τη βάση για περαιτέρω νομοθέτηση σχετικά με την ασφάλεια προϊόντων
- καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να επανεξετάζει τακτικά τις πιθανές επιπτώσεις στην υγεία από έκθεση σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία.

37. Η εν λόγω Σύσταση δεν είναι νομικά δεσμευτική για τα Κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, ως εκ τούτου, δεν υπάρχει οποιαδήποτε κοινή πολιτική ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις πρόνοιες της εν λόγω Σύστασης. Κατά το 2018, δημοσιοποιήθηκε συγκριτική μελέτη των πολιτικών που εφαρμόζονται σε διεθνές επίπεδο σε σχέση με τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία²⁰. Όπως προκύπτει από τα πορίσματα της εν λόγω μελέτης, οι πλείστες Ευρωπαϊκές χώρες συμμορφώνονται με τις υποδείξεις της Σύστασης 1999/519/ΕΚ ως προς τον καθορισμό των ασφαλών ορίων έκθεσης του κοινού.

38. Εντούτοις, κάποιες χώρες εφαρμόζουν αυστηρότερα πρότυπα, λαμβάνοντας αυξημένες προφυλάξεις, εξαιτίας της επιστημονικής αβεβαιότητας ως προς το ενδεχόμενο επιζήμιων επιπτώσεων της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας στην ανθρώπινη υγεία. Παρατίθεται κατάλογος τέτοιων μέτρων που εφαρμόστηκαν, ο οποίος, όμως, δεν είναι εξαντλητικός:

- Στη Γαλλία, με υπόδειξη του αρμόδιου Υπουργού, απαγορεύτηκε η δημιουργία νέων νοσοκομείων, μαιευτικών θαλάμων και σταθμών παιδικής φροντίδας κοντά σε πυλώνες και μετασχηματιστές υψηλής τάσης.
- Στη Γερμανία εφαρμόστηκε εθνική νομοθεσία η οποία επιβάλλει περιορισμούς στην ένταση ηλεκτρομαγνητικών πεδίων σε περιοχές όπου υπάρχουν σπίτια, νοσοκομεία, σχολεία, υπηρεσίες παιδικής φροντίδας και παιχνιδότοποι.
- Στο Λουξεμβούργο και στη Δανία, με υπουργική υπόδειξη, απαγορεύεται η δημιουργία νέων οικιστικών περιοχών κοντά σε υπέργεια δίκτυα υψηλής τάσης.
- Στην Κροατία εφαρμόστηκαν περιορισμοί ως προς την ένταση ηλεκτρομαγνητικών πεδίων σε δημόσιους χώρους, με αυστηρότερους όρους ειδικά στις καθορισμένες «ευαίσθητες περιοχές», ανάμεσα στις οποίες συμπεριλαμβάνονται σπίτια, γραφεία, σχολεία, παιχνιδότοποι, νηπιαγωγεία, νοσοκομεία, γηροκομεία, χώροι διαμονής αναπήρων και τουριστικά καταλύματα.
- Στο Βέλγιο απαγορεύτηκε η διαφήμιση και η πώληση κινητών τηλεφώνων ειδικά σχεδιασμένων για παιδιά κάτω των 7 ετών. Επιπλέον, εφαρμόστηκαν περιορισμοί στην ένταση ηλεκτρομαγνητικών πεδίων που βρίσκονται κοντά σε σπίτια, σχολεία, νηπιαγωγεία και γηροκομεία.

²⁰<https://www.rivm.nl/sites/default/files/2018-11/Comparison%20of%20international%20policies%20on%20electromagnetic%20fields%202018.pdf>

- Στην Ελλάδα εφαρμόστηκαν αυστηρότεροι περιορισμοί σε σχέση με την εγκατάσταση σταθμών βάσης κεραιών, όταν βρίσκονται κοντά σε σχολεία, νηπιαγωγεία, νοσοκομεία και γηροκομεία.

39. Σημειώνεται ότι, η Σύσταση 1999/519/ΕΚ χρησιμεύει και ως σημείο αναφοράς για τη θέσπιση κανονισμών της ΕΕ σε άλλους τομείς:

- Οδηγία 2004/40/ΕΚ, η οποία αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2013/35/ΕΕ και καθορίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις υγείας και ασφάλειας όσον αφορά την έκθεση των εργαζομένων σε κινδύνους προερχόμενους από ηλεκτρομαγνητικά πεδία.
- Οδηγία 2006/95/ΕΚ, η οποία αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2014/35/ΕΕ και ασχολείται με ηλεκτρικό εξοπλισμό χαμηλής τάσης και διασφαλίζει ότι το ευρύ κοινό, περιλαμβανομένων των εργαζομένων, δεν εκτίθεται σε επίπεδα υψηλότερα ηλεκτρομαγνητικών εκκίνων που ορίζονται στη σύσταση του 1999.
- Οδηγία 1999/5/ΕΚ, η οποία αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2014/53/ΕΕ και καλύπτει τον ραδιοεπικοινωνιακό και τηλεπικοινωνιακό τερματικό εξοπλισμό.

Δ.4 Εθνική Νομοθεσία

40. Όπως προαναφέρθηκε, η Σύσταση 1999/519/ΕΚ δεν είναι νομικά δεσμευτική. Παρόλα αυτά, το Υπουργικό Συμβούλιο, με την Απόφασή του αρ. 63.006 και ημερ.14.12.2005, αποφάσισε, μεταξύ άλλων, την ανάθεση στο **Υπουργείο Υγείας** της θέσπισης εθνικών ορίων έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία. Το Υπουργείο Υγείας, με **Ανακοίνωση** που δημοσιοποιήθηκε στην **Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας αρ. 4579, Τμήμα Β΄, Αρ. 2962, ημερ. 22.6.2012, καθόρισε ως εθνικά όρια έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία τα προβλεπόμενα στη Σύσταση 1999/519/ΕΚ.**

41. Περαιτέρω, το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, έχει, κατά καιρούς, δημοσιοποιήσει πληροφορίες που αφορούν την προστασία του γενικού πληθυσμού από τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία, με ιδιαίτερη έμφαση, όμως, στη «διασφάλιση επαρκούς επιπέδου προστασίας για τους εργαζόμενους και άλλα πρόσωπα στο εργασιακό περιβάλλον»²¹.

42. Επιπλέον, το 2018 κατατέθηκε πρόταση Νόμου στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, από το Κίνημα Οικολόγων - Συνεργασία Πολιτών, με τίτλο «Ο περί της Θέσπισης Ασφαλών για την Υγεία Εθνικών Ορίων Έκθεσης σε Ηλεκτρομαγνητικά Πεδία Νόμος του 2018». Σκοπός της πρότασης Νόμου είναι η θέσπιση νέας νομοθεσίας για καθορισμό συγκεκριμένων

²¹ <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dliup.nsf/All/2B80F035B8783084C2257EAC003CEBF2?OpenDocument>

ορίων έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία. Παρά την πρωτοβουλία αυτή, δεν φαίνεται να υπήρξε οποιαδήποτε πρόοδος στη συζήτηση του θέματος.

43. Διευκρινίζεται ότι, ο περί Προστασίας από Ιονίζουσες Ακτινοβολίες και Πυρηνικής και Ραδιολογικής Ασφάλειας και Προστασίας Νόμος [Ν. 164(Ι)/2018], ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο 2018, αναφέρεται μόνο σε ιονίζουσες ακτινοβολίες και, επομένως, δεν ρυθμίζει το θέμα της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας που εμπίπτει στο φάσμα της μη-ιονίζουσας.

Δ.5 Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

44. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ)²², το θέμα της προστασίας των ατόμων από τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του **Άρθρου 8** της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) που κατοχυρώνει το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή. Το ΕΔΑΔ με τη νομολογία του αναγνωρίζει ευρεία διακριτική ευχέρεια στα συμβαλλόμενα Κράτη να ρυθμίζουν τέτοια θέματα. Σε σχέση με την ανάγκη των σύγχρονων κοινωνιών για διατήρηση δικτύων κινητής τηλεφωνίας, το ΕΔΑΔ υποδεικνύει την υποχρέωση των συμβαλλόμενων Κρατών για προστασία των πολιτών τους και της ιδιωτικής τους ζωής, αναφέροντας ότι τα συμβαλλόμενα Κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ συγκρουόμενων συμφερόντων. Το ΕΔΑΔ αναγνώρισε, ουσιαστικά, την Αρχή της Προφύλαξης, όπως αυτή αναλύθηκε και πιο πάνω στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικαίου. Επομένως, για να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το **Άρθρο 8** της ΕΣΔΑ, τα Κράτη πρέπει να παρακολουθούν την εξέλιξη της τεχνολογίας και να προβαίνουν σε περιοδική αναθεώρηση των μέγιστων επιτρεπόμενων ορίων τέτοιας ακτινοβολίας, στη βάση επιστημονικών κριτηρίων, έτσι ώστε, αυτά να μπορούν να αναθεωρηθούν εάν αποδειχθεί ότι πράγματι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για την υγεία, ειδικά των πιο ευάλωτων προσώπων.

Ε. Διαπιστώσεις-Εισηγήσεις

Στη βάση της πληροφόρησης που έλαβα, διαπιστώνω τα ακόλουθα:

45. Φαίνεται ότι, εδώ και χρόνια, το Κράτος απέτυχε να εμπεδώσει στους πολίτες το αίσθημα της ασφάλειας, ως προς τις επιπτώσεις της ραγδαία εξελισσόμενης τεχνολογίας που βασίζεται στη χρήση ηλεκτρομαγνητικής/ μη-ιονίζουσας ακτινοβολίας. Οι πολίτες, ειδικότερα γονείς ανήλικων παιδιών, νιώθουν εκτεθειμένοι σε κινδύνους που απειλούν την υγεία και παράλληλα, εκφράζουν αισθήματα

²² Luginbühl v. Switzerland, Application No 42756/02, 17 January 2006

αγανάκτησης για την ελλιπή πληροφόρηση που θεωρούν ότι τους παρέχεται και για την ανεπαρκή εφαρμογή μέτρων προστασίας και πρόληψης. Οι ανησυχίες μεγάλης μερίδας πολιτών δεν φαίνεται να κατευνάστηκαν, ούτε έχουν δοθεί μέχρι σήμερα ικανοποιητικές απαντήσεις ή/και διαβεβαιώσεις που να τεκμηριώνουν επιστημονικά τα επίπεδα ασφάλειας της εν λόγω τεχνολογίας. Ως εκ τούτου, οι πολίτες συχνά προσφεύγουν σε διαδικτυακές πηγές πληροφόρησης, οι οποίες διαφημίζουν προϊόντα και μέσα ηλεκτρομαγνητικής θωράκισης για οικιακή, κυρίως, χρήση, με σημαντικό κόστος για τους πολίτες και αμφισβητούμενη αξιοπιστία.

46. Ενώ φαίνεται να εφαρμόζονται από το Κράτος οι προδιαγραφές της Σύστασης 1999/519/ΕΚ, εντούτοις, αποτελεί γεγονός ότι, αυτές υιοθετήθηκαν στη βάση της επιστημονικής και τεχνολογικής γνώσης που υφίστατο το 1999. Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, επιβάλλεται ο επανακαθορισμός των εθνικών ορίων, υπό το φως νέων δεδομένων, και όπου κρίνεται αναγκαίο, να εφαρμόζονται εξειδικευμένα μέτρα για ασφάλεια και προστασία, ειδικότερα των παιδιών και των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, από τους κινδύνους της μη-ιονίζουσας ακτινοβολίας.
47. Στο θέμα της εγκατάστασης κεραιών κινητής τηλεφωνίας, από τις απαντήσεις των αρμόδιων Αρχών, φαίνεται να γίνονται προσπάθειες για απλοποίηση ή/και επίσπευση των διαδικασιών εξασφάλισης πολεοδομικής άδειας και άδειας οικοδομής. Εντούτοις, η έμφαση δεν θα έπρεπε να δίνεται στην εφαρμογή ομοιόμορφης ή ισοπεδωτικής πολιτικής ως προς τον χειρισμό αιτήσεων, αλλά, μάλλον, στην καθορισμό περιοχών προτεραιότητας ή ευαίσθητων περιοχών, όπου επιβάλλεται να εφαρμόζονται αυξημένα μέτρα ή/και περιορισμοί σε σχέση με την ένταση των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων.
48. Δεδομένου ότι, το υπό μελέτη ζήτημα αφορά την ανθρώπινη υγεία, θεωρώ ότι πρέπει να υπάρξει ένας ξεκάθαρος εθνικός στρατηγικός σχεδιασμός, ο οποίος να αναθεωρεί σε τακτική βάση την υφιστάμενη κατάσταση και να προτείνει διορθωτικά ή/και προληπτικά μέτρα, δεδομένης της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας και της σωρείας ερευνητικών και επιστημονικών στοιχείων που συλλέγονται. Θεωρώ ότι, επιβάλλεται να γίνει μια επανεξέταση του διυπουργικού πρωτοκόλλου συνεργασίας, στο πλαίσιο της συζήτησης της πρότασης Νόμου που υποβλήθηκε στην αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή, ούτως ώστε το Υπουργείο Υγείας να έχει πιο ξεκάθαρη και συστηματική εμπλοκή, αφ'ης στιγμής το θέμα αφορά την υγεία των πολιτών και επιβάλλεται η συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.
49. Για την επίτευξη των επιδιωκόμενων υψηλών επιπέδων ασφάλειας, θεωρώ ότι, πρέπει να καταρτιστεί Συμβούλιο, το οποίο να συγκροτείται από εμπειρογνώμονες με εξειδικευμένη κατάρτιση, που να είναι σε θέση να ανταποκριθούν επαρκώς στην έγκυρη αξιολόγηση των κρίσιμων παραγόντων κινδύνου, την αξιόπιστη ερμηνεία των

διαθέσιμων ερευνητικών και επιδημιολογικών στοιχείων, την υπεύθυνη και συνεχή ενημέρωση των πολιτών για θέματα υγείας, την ενίσχυση της έρευνας-τεκμηρίωσης-εκπαίδευσης και την εφαρμογή πολιτικών πρόληψης, παρέμβασης και έγκαιρης διάγνωσης περιβαλλοντικών κινδύνων που απειλούν την υγεία. Το Συμβούλιο πρέπει να είναι σε θέση να διαμορφώνει τη σχετική νομοθεσία ή/και να συμμετέχει στην ετοιμασία νομοθεσίας, διασφαλίζοντας τη συμμόρφωση με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα ασφάλειας και προστασίας από μη-ιονίζουσες ακτινοβολίες, και να προωθεί κατευθυντήριες γραμμές και οδηγούς για την καλύτερη και πληρέστερη εφαρμογή της νομοθεσίας.

50. Ειδικότερα, επιβάλλεται να γίνουν εξειδικευμένες μελέτες σε περιπτώσεις ευάλωτων ομάδων και παιδιών, ώστε να προωθηθούν τα αναγκαία μέτρα, συνυπολογίζοντας την Αρχή της Προφύλαξης, όπου υπάρχουν έντονες ανησυχητικές ενδείξεις και επιστημονική αβεβαιότητα. Επιπλέον, σε κάθε απόφαση που επηρεάζονται παιδιά πρέπει να αξιολογείται σωστά το συμφέρον τους, συνυπολογίζοντας τις πιθανές συνέπειες που αναμένεται να φέρει στα παιδιά οποιαδήποτε απόφαση ή πολιτική.

Στ. Κατακλείδα

51. Η παρούσα Θέση διαβιβάζεται στην Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, την Υπουργό Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων και τον Υπουργό Υγείας για δικές τους ενέργειες στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους. Παράλληλα, κοινοποιείται στον Υπουργό Εσωτερικών, τον Έπαρχο Λευκωσίας, τον Δήμαρχο Αγλαντζιάς, τον Διευθυντή του Τμήματος Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών του ΥΜΕΕ, τον Διευθυντή του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως, την Πρόεδρο και Μέλη της Εθνικής Επιτροπής Περιβάλλον και Υγεία του Παιδιού για σκοπούς ενημέρωσης, στον Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και την Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών, για σκοπούς κοινοβουλευτικού ελέγχου, καθώς, επίσης, στους παραπονοούμενους γονείς, για σκοπούς ενημέρωσης.²³

Λήδα Κουρσουμπά
Επίτροπος Προστασίας των
Δικαιωμάτων του Παιδιού

Λευκωσία, Αύγουστος 2019

Αρ. Φακ.:

ΓΕΠ11.11.12.06	ΓΕΠ11.11.077	ΓΕΠ11.11.11.09	ΓΕΠ11.11.10
ΓΕΠ11.17.05.05.50	ΓΕΠ11.17.05.05.28	ΓΕΠ11.17.05.05.29	ΓΕΠ11.17.05.05.32
ΓΕΠ11.17.05.05.38	ΓΕΠ11.17.05.05.60	ΓΕΠ11.17.05.05.56	ΓΕΠ11.17.05.05.55
ΓΕΠ11.17.05.05.62	ΓΕΠ11.17.05.05.61	ΓΕΠ11.17.05.05.63	

---

²³ Η παρούσα Θέση βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού www.childcom.org.cy στο σύνδεσμο «Επίσημες Θέσεις, Εκθέσεις και Πορίσματα της Επιτροπής».